

Oponentský posudek diplomové práce Petra KOLÁŘE MŮJ MILÝ MÝSO! Z MÁLO ZNÁMÉ KORESPONDENCE VOJTĚCHA HYNAISE S J. V. MYSLBEKEM [Z] LET 1881–1900

Diplomová práce Petra Koláře zpřístupňuje dochovanou „Hynaisovu polovinu“ vzájemné přátelské (v pražské části dílem i pracovní) korespondence, vedené v letech 1881–1900 mezi Vojtěchem Hynaisem a Josefem Václavem Myslbekem. O českém výtvarném umění a jeho tvůrcích na konci 19. století, o vzájemných vztazích důležitých představitelů generace Národního divadla, o dobovém komunikačním kódu v bohémských kruzích a zejména o osobnostech obou protagonistů těchto dopisů a o myšlenkovém i materiálním zázemí jejich klíčových děl, jež v této době vznikala, vypovídá tato korespondence nesmírně mnoho. Předložená edice není ovšem zdaleka první na tomto poli. Myslbekovy dopisy Hynaisovi vydal Alois Lodr (a několik doplňků k nim autor tohoto posudku), Hynaisovy dopisy otiskl ve výňatcích František Žákavec. Petr Kolář tyto edice zná a pracuje s nimi. Žákavcův výbor pak nahrazuje úplnou edicí – úplnou jak v tom smyslu, že vydává všechny v tomto celku dochované dopisy, tak i v tomto smyslu, že je vydává in extenso. Je to počin o to záslušnější, že dopisy se nacházejí v soukromém majetku a nejsou běžně badatelsky dostupné. Volbu tématu lze tedy autorovi jen pochválit. Podívejme se nyní, jak svůj úkol provedl.

Práce je členěna vcelku klasickým způsobem. Kritické edici 66 dopisů s rejstříkem osob, jež tvoří jádro práce, předchází několik úvodních kapitol. V první z nich autor hodnotí prameny a literaturu, v další kapitole, nazvané ne právě případně „Historický úvod“, neboť jde spíše o biografický úvod, podává ve zkratce lidský i umělecký životopis pisatele oněch vydávaných dopisů, tedy Vojtěcha Hynaise. K němu připojil – na první pohled neústrojně, vzhledem k velmi úzkému osobnímu vztahu mezi Hynaisem a JUDr. Josefem Stupeckým a vzhledem k dalšímu osudu vydaného souboru korespondence velmi logicky a užitečně – medailon tohoto pozoruhodného právníka a sběratele umění. Třetí kapitola je sice nazvána ediční úvod, kromě informací, jež se vztahují k edici dopisového souboru (jeho osudy, ediční pokusy, ediční pravidla) obsahuje i pasáž interpretující a hodnotící vydaný materiál. Myslím si, že tato část by zasloužila vyčlenit do zvláštní kapitoly. Na konci práce najdeme seznam pramenů a literatury, stručný závěr a malou obrazovou přílohu, obsahující kupodivu fotografii pouze jediného dopisu.

Kapitola o pramenech a literatuře sice nevykazuje nějaké závažné mezery postrádám snad jen katalog výstavy JUV k 70. narozeninám V. Hynaise z roku 1924, ale nacházím v ní několik zarážejících sdělení či hodnocení. Především stále nerozumím tomu, proč Petr Kolář opakovaně zdůrazňuje, že měl problém při práci s fondem Vojtěch Hynais v Archivu NG, protože tento fond, jak na různých místech tvrdí, „je ve stadiu zpracování“, je „dočasně uložen“ a dokonce, jak říká v závěru, jím vydaná korespondence by se mohla „stát pomůckou při zpracování fondu“. K fondu existuje inventární soupis (sám jsem ho kdysi sestavil); fond určitě není uložen dočasně pod jakousi „značkou“, nýbrž se jedná o číslo fondu; a především – pracovníci archivu rozhodně diplomantovi neodmítli některé části fondu zpřístupnit k bádání, jak jsem si dotazem ověřil. Pokud jde o to „zpracování“, tak Myslbekovy dopisy byly vydány (viz výše) a pokud by autor potřeboval nahlédnout do korespondence od dalších pisatelů, s jejíž edicí, se

pokud vím, zatím nepočítá, mohl tak učinit. Další problém: autor označuje osobní fondy (v LA PNP například) zkratkou „PP“. Zřejmě to znamená „písemná pozůstalost“. S takovou zkratkou ovšem nikdo v archivech nepracuje, ostatně dáváme přednost označení „osobní fond“. Není možné vytvářet libovolně vlastní zkratky pro název fondu. K literatuře: Hynaisova monografie od Marie Mžkové má prý „silný umělecko-historický nádech“, ale náš autor jí to odpouští jako nedostatek „vzhledem k autorčině profesi pochopitelný“ (s. 9). Kniha *Křídla slávy* není „rozsáhlá dvoudílná studie“, ale katalog výstavy, která se konala v roce 2000 v Rudolfinu. Práce V Diviše a J. Jindry o Hynaisovi a ND je prý „zajímavá a cenná“, ačkoli ji autor neměl v ruce. Jinak ovšem uznávám, že jde o dílo záhadné, které jsem sám také nikdy neviděl. Není v generálním katalogu NK ČR, není ani ve společné databázi uměleckých knihoven (zahrnující knihovnu NG, MG, UPM a VŠUP). Je ovšem uvedeno v bibliografické příloze Dějin českého výtvarného umění III., tak bych snad zkusil hledat v knihovně ÚDU AV ČR. A ještě něco: Bez Národního divadla si prý „tuto generaci umělců neumíme představit“ (s. 10) – poněkud to svádí k ironickému komentáři, že představit si generaci umělců Národního divadla bez Národního divadla je vážně těžké.

V biografické kapitole autor zvolil co do rozsahu textu správnou míru a podává tak na základě hynaisovské literatury vcelku přehledný a k účelu práce i přiměřený přehled malířova života a tvorby. Je dobře, že v této souvislosti nejednou upozorní a odkáže i na doklady nebo doplňky k té či oné epizodě, které se objeví v dopisech. Svým stylem připravuje však čtenáři své práce místy těžkou zkoušku. Text je zaplevelen nesčetnými jazykovými klišé (příklady: osudová cesta (do Paříže); čerstvě vyšlá hvězda (Feuerbach); lační tvůrci vstřebávali plnými doušky francouzské impulzy; dokončovací práce klepou na dveře; český kulturní svatostánek (ten je tam několikrát); Hynaisův mistr a přítel (Baudry) zavřel naposledy oči; v této chvíli zasahuje do jeho duše přítel z nejpřímnějších; působení Vojtěcha Hynaise v zemi galského kohouta; ocitl se v lůně svého bývalého francouzského domova ad.). Co je ještě horší, možná pod vlivem Hynaisových dopisů (ten ale nevyhodil ve Vídni českou školu!) spáchal i leckteré přestupky gramatické a pravopisné: „slíbil jsem **mému** hostiteli“ (s.6); Jakoby editor dopisy ... zpracovával tak, jak mu **přišli** pod ruku (s. 9); v archivu NG **mě** předložili (s. 10, ale opakuje i jinde); své děti nechal (Hynais otec) křtít slavnými jmény české historie – **Vojtěchem, Cyrilem a Vlastou** (s. 12); ranný (s. 14 a jinde) a rannější (s. 32); Hynais ... sem (do Prahy) také poprvé přijel osobně, **netušíce**, čeho mu bude souzeno se dočkat (s. 16); úplná **slepost** na jedno oko (s. 19); za pobytu **mistrově** v Praze (s. 23). Snad by ještě byl zbýval čas na malou jazykovou redakci. A ještě něco: i francouzská jména skloňujeme (ne tedy průmyslníka Charlese Lecomte, ale Lecomta) a respektujeme, že francouzština používá několik akcentů: nikoli tedy Desrivières, ale Desrivières, ne Sévres, ale Sévres.

V této kapitole se dále setkáme i s několika drobnými, leč zbytečnými věcnými chybami či poněkud zvláštními formulacemi. V pozn. 45 zmiňuje Anselma Feuerbacha s místy narození Spener a Benedig, na mysli má ale Speyer/Špýr a Venedig/Benátky. Hynais měl ateliér „na pařížském Pigalle“, správně by mělo být na Place Pigalle (a vskutku Hynais uvádí adresu „Plaza Pigalle“), či ve čtvrti Pigalle (s. 13). O nejmladší generaci českých Pařížanů autor píše: „Její příslušníky Alfonse Muchu, Ludka Marolda, **Václava** (!) Kupku nebo Rudolfa Váchu není zajisté třeba představovat“ (s. 18). Sem tam se vloudí i kouzlo nechtěného: „Vzájemné styky se posléze rozšířily i na jejich něžné protějšky“, píše o nejmladší generaci Čechů v Paříži (s. 18). Spěváčkovi se jen těžko mohli

stát vlastníky Kaceřova už roku 1919 (s. 22). Domnívám se, že jej mohli získat až v průběhu pozemkové reformy, tj. až po vydání tzv. přidělového zákona v lednu 1920 a náhradového zákona v dubnu 1920. „Když byla téhož roku 1885 nabízena Hynaisova opona Národnímu divadlu nejspíše jako prémie ...“, píše Kolář na s. 21 poněkud záhadně. Ve skutečnosti je z odkazu na dopis č. 29 jasné, že oponu chtěla vydat jako svou prémii Umělecká beseda. A závěrem: nevím, zda se František Stupecký „pohyboval v tehdejších intelektuálních kruzích“ (s. 22), ale určitě to nebylo tím, že „působil coby sekční šéf“.

„Ediční úvod“, tedy třetí kapitola začíná podle mého názoru zdařilým zhodnocením korespondence. Autor jde spíše cestou určité psychologizace obou korespondentů, všímá si, jak se do dopisů promítají jejich vztahy, vlastnosti, životní situace, jakkoli se ani jeden z nich nemohl odpoutat od svého díla. Tuto kapitolu považuji za jednu z nejzdařilejších. Závěr vylíčení cesty, kterou se soubor Hynaisových dopisů dostal až na své dnešní místo, považuji ale za zbytečně skeptický (s. 29). Myslím, že diplomant vše podstatné objasnil.

Rozhodnutí při transkripci Hynaisovy dopisy ani „nevylepšovat“, ani neupozorňovat na každé vybočení z normy vykřičníkem, považuji za správné a jedině možné. Vykřičník by musel být málem za každým slovem. Hynaisovy dopisy se však nevyznačují jen prohrěšky proti češtině (jak už řečeno, neměl české školy). Řada novotvarů, nenapodobitelná jazyková hravost, mísení češtiny, němčiny a francouzštiny, to vše vytváří naprosto jedinečný styl. Bylo by zločinem na něm cokoli ubírat a cokoli učesávat. Je ovšem jasné, že takové texty kladou na editora vysoké nároky a poradit si s nimi není vůbec snadné. Řekl bych, že editorovi se to podařilo tak na šedesát až sedmdesát procent. Předem dvě poznámky: neznám pojem „dopisová karta“, jen dopisnice či korespondenční lístek; a dopisy se známkou neoceňují, nýbrž frankují. Z chyb v transkripci či tu a tam i k poznámkám uvádím jen namátkou a to, co je viditelné na první pohled (ostatně, bez možnosti porovnání s originálem není ani možné se k mnoha místům vyjádřit): dopis č. 1: statueire, ne **statnaire**, opakuje se i v transkripcích Myslbekovy adresy; 3. courage, ne **conrage**, militaire, ne **militaine**; 6. lieb man die weibliche **Schönheit**, ne Schuheit; 7 v pozn. 4 chybí u Václava Kafky data, v Tomanovi dohledatelná; 12. einen Ruhm, ne **Buhm**; 18. ke **gnirsu** nad její hlavou, správně asi gsimsu, tedy římse; 20. chybí poznámka k Augustu Piepenhagenovi (+1868); 22. Vervielfätigungsrecht, ne **Vervielhätigungsrecht**, Palais de Justice, ne Palais de **Imtice**, proč chybí snadno dohledatelná data a místo úmrtí u MUDr. Josefa Thomayera?; 24. **Gliedermannferd**, má být -pferd (sám Hynais píše předtím česky, že jde o „údového koně“, tedy pomůcku malířů, podobně jako „glídmani“ pomáhali při malbě lidské figury); 32. devouément, ne **devonement**; 34. vídeňské přísloví „...segnet **sei sülber**“, správně „segnet sich selber“, tamtéž **menthone** honor, správně mention [d']honnneur; 38. silhouettu, ne **silhonettu**; 44. a 45. eiserne Faust, nikoli **eherne** nebo **ehene** Faust; 46. o malém Jiříkovi Hynaisovi: „Za to hltá – jak já. Pravý **filtr**.“ Pravděpodobně ovšem „fatr“; 66. Librarie, ne **Bibrarie**, tamtéž **um** Lafayette místo správné rue Lafayette Atd. Každopádně bych nepřehlížel místa, která evidentně nedávají smysl a doporučoval bych konzultaci s někým, kdo má k němčině a francouzštině přátelštější poměr. Ale bez alespoň základní znalosti těchto jazyků Hynaisovu korespondenci prostě vydávat nelze!

A ještě jedna poznámka k edici: Opakem editorské nepozornosti k místům, jež by interpretaci potřebovala, je naopak zařazování otazníků [?] tam, kde je naopak vše správně nebo téměř správně: například 1. „můžeš se s touto

rezervou o tom zmíniti"; 3. „Monument H. Regnault mám jen malý **kabinet**" (rozumí se foto kabinetního formátu); 10. „bych mohl posouditi reprodukci i **světlo tiskovou**" (správně dohromady světlotiskovou), tamtéž „pošle **špecímer** (správně ovšem špecímen, vzorek) k nahlédnutí"; 24. „o **lambrequinu** ani zmínka o změně" (lambrequin = závěs, opona); 41. **Schwetozor** je samozřejmě parodie na německou výslovnost pražského časopisu; 57. „vyvrátil jsem nejen vše **insinuace**"; 59. „zaříditi **feš tu školu**"; 60. „**neobtěžuj** si nám jednoduše udati požadavek".

Co říci závěrem? Petr Kolář se pustil do úkolu, který možná v některém ohledu i přesáhl jeho síly. Nicméně je nutno přiznat, že práce učinila velký pokrok. Ve srovnání s lednovou verzí konstatuji, že přihlédl k většině připomínek a zejména edici rozšířil o dopisy z 90. let, takže máme v tuto chvíli před sebou vydání celého souboru. Edici, která sice není zatím v této podobě zcela použitelná, ale kterou si po dopracování (a té práce nebude ještě málo) dovedu představit i v tištěné podobě. Diplomant bezpochyby odvedl velký kus práce a spolupracoval dobře i s konzultanty. Z tohoto důvodu navrhuji práci přijmout k obhajobě. Zároveň se ale obávám, že nebude možné ohodnotit ji lépe než jako dobrou.

V Praze 2. června 2007

PhDr. Zdeněk Hojda, CSc.

